

Fransk litteratur. "Dagbladet" - oslo - 760

André Gide: L'École des Femmes. Nouvelle Revue Française, Paris 1929.

André Gide har valgt å gi sin fortelling samme tittel som Molières berømte komedie. Der kan tenkes flere grunner. Han har, som Edmond Jaloux foreslår i Les Nouvelles Littéraires, villet antyde det element av komedie som rømmes i bokens mannlige hovedrolle; eller likheten mellom de to kvinner som frigjør sig eller et råd til andre kvinner i lignende situasjoner eller sitt eget sterke slektskap med klassisismen. Iallfall kan man trygt si, at tittelen er suggestiv, og intet viser bedre André Gides åndelige dimensjoner enn det faktum, at hans arbeid slett ikke tynges av det berømte navn. Han kan straffet rekke hånden til Molière.

Man finner også straks en tilknytning til tidligere arbeider i Gides egen produksjon, særlig til Hyrden og Den trange port. Kvinneskolen er som Hyrden skrevet i dagboks form, og iallfall i dens første del har man den fornøielse å lese mellom (eller bak) linjene noe ganske annet, kanskje stikk motsatt av hvad der egentlig står, og å avdekke et mer eller mindre bevisst hykleri. Gjennom hennes naive beundring ser man hans såre lite beundringsverdige karakter. Dog er ironien i Kvinneskolen adskillig mer tydelig, slik at mindre følsomme kritikere her savner den glimrende anledning til å gå i vannet som de så rikelig benyttet sig av i Hyrden.

Meget virkningsfullt er de to hovedskikkelser stilt op mot hinannen. Robert søker stadig og utslukkende sitt eget og vet alltid å gi sig skinn av å tjene, å ofre. Hos Eveline er det natur å ofre, og ofre i stilhet. Han er gjennomført materialist, utbytter og snyltedy, og skiller systematisk med religion, pliktfølelse og samfundsånd. Han spiller sin komedie så naturligt og behendig, at hun til å begynne med tar ham for sitt ideal — nettop fordi hun selv er

så god og så ærlig at hun ikke aner muligheten av en slik karakter ... Og utviklingen i boken er intet annet enn komedianrens langsomme og gradvise avsløring. Men Gide, som vet å komponere økonomisk, sparer oss for alle de overflødige mellomstadier i prosessen og gir oss bare dens begynnelse, og dens avslutning «tyve år etter». Da er han gjennomskuet og dømt, hennes kjærlighet er døden nær, og bare hensynet til barna binder henne til hjemmet. Men det viser sig at barna ikke trenger henne: Gustave er faren lik og kan ikke hjelpes, og datteren har allerede forstått alt og fraber sig noe offer fra moren. Eveline prøver et oppgjør med Robert, men tror å forstå at han fremdeles elsker henne (hun er ennu så naiv at hun ikke forstår at hans tårer vesentlig er fremkalt av såret forfengelighet). Altså kan hun ikke reise fra ham. Da kommer krigen, som setter hans hulhet i bengalsk belysning. Som sedvanlig opnår han skinn av fortjeneste uten å sette noe på spill: han dekorerer med krigskorset skjørt han ikke et øieblikk har vært i livsfare. Og han bringer begeret til å flyte over ved å skryte av sin tapperhet og avlevere følgende replikk: Det hadde ikke du gjort! Hun svarer ikke et ord, men hennes beslutning er tatt. Hun vil gjøre nglaktig det motsatte av hvad han har gjort. Hun melder sig som sykepleierske ved et hospital bak fronten, hvor alle tror henne i sikkerhet. Alene datteren vet sannheten, at moren utsetter sig for den aller farligste smitte. Hun får da også den død hun ønsker, og det er hennes datter som efter megen tvil sender hennes efterlatte dagbok til forfatteren ...

Det kunde kanskje behreides André Gide at lys og skygge er ulike fordelt i denne fortelling. For Eveline er skapt av hans kjærlighet, og Robert av hans hat. Robert er blottet for forsonende trekk, han er en karikatur. Men en meget fengslende. Han er en av de skikkelser man ikke blir ferdig med. Man sitter igjen med en rekke spørsmål: er hans hykleri bevisst, og i hvilken grad? Har han overhodet så megen moralsk sans at spørsmålet ærlighet eller ikke

ærlighet interesserer ham? Eller er han så innsatt med selv-godhet at tvilen slett ikke når ham?

Av bipersonene er datteren Geneviève særlig interessant. Hun er en av André Gides lidenskapelige opprørere, besatt av uro og utlengsel som Isabella eller den forlorne sønn. Hun blir sikkert ikke lenge under sin fars tak

Kvinneskolen er bare på 170 små sider, den ser ut som ingenting og er i virkeligheten et verk av de meget sjeldne. Den er klassisk i samme forstand som en tragedie av Racine eller Madame de La Fayette's uforgjengelige roman La Princesse de Clèves. Den er, som Eveline, gjennomtrengt av offerets ånd. Den forakter hulhet og skinn, alle billige effekter, all overflødig dekorasjon. Den er helt igjennem fornem, fordringsløs, enkel og skjønn.

Lorentz Eckhoff.

1929

KAFFE

Olaf Lorentzen
Karl Johansgt. 33.

Dagbladet, Oslo, le 3. juillet
1929. Salutations très respectu.
Votre dévot L. E.